

A VÉDETT FÁK KEZELÉSI TERVE (2024)

Bevezetés

Csobánka közigazgatási területén jelenleg tíz fa és facsoport védett, vagy javasolt védelemre, melyeken túl számos további védelemre érdemes fa található még a településen.

Az egyedi védelem oka lehet a fa faja, fajtája, kora, mérete, történeti jelentősége, élőhelyi szerepe, esztétikai, tájképi, oktatási, lelki, rekreációs, spirituális, zöldfelületi, klímavédelmi jelentősége, ökoszisztémaszolgáltatása, vagy több ok összessége. A fa, fák csoportja természetalapú megoldásként szerepet játszhat a talaj védelmében, a talaj, a légkör vízháztartásának szabályozásában, a defláció és az erózió elleni védelemben. A fának lehet pormegkötő és takaró funkciója, nyújthat fizikai védelmet. A fák egyedi védelme és jelentősége összeadódhat, a városban élő emberek számára számos előnnyel jár, és a Természettel való viszony „helyreállítását” is segíti.

Jelen vizsgálat alapvetően természetvédelmi szempontból történt, s így a fa faja, kora, élőhelyi szerepe lehetnének a döntő szempontok. A fák egyedi jelentőségét mérlegelve, különösen belterületi előfordulásuk miatt, további fontos értékelési szempont alapján, nem tekintettük kizáró oknak a fafaj tájidegen voltát.

A rendelkezésre álló lista alapján szemrevételezett koros fák teljeskörű állapotfelmérésére, részletes egyedi vizsgálatára, leírására nem kerülhetett sor, de cél volt a védelemmel összefüggésben egyes fenti szempontok szerinti vizsgálat, valamint az állapot külső jegek alapján történő felmérése, valamint a kockázatok feltárása. A vizsgálat célja a jelenleg védelemre javasolt fák állapotának megőrzéséhez általános kezelési elvek megfogalmazása, a kockázatok kizárása. Közvetett cél a majdani részletesebb vizsgálatok és akár egyedi kezelési tervek, előírások megalapozása, valamint a védett fák körének majdani növelésének megalapozása.

A javasolt fák minden esetben koros egyedek, melyek több évtizeddel ezelőtt kerültek telepítésre. Spontán felferődött egyed legfeljebb egy esetben valószínű. Leggyakoribb potenciális károsító hatás a megfelelő kiterjedésű burkolatlan talajfelszín hiánya, mely a fa vízellátását korlátozhatja. A növvő tér erősen korlátozott lehet épületek közelsége, légvezetékek miatt; egyúttal fennáll a szakszerűtlen metszés és sebkezelés lehetősége is. Nagy forgalmú városi környezetben jelentős lehet, pl. a talajt erő taposás is.

A koros fák esetében idővel a pótlás kérdésével, tervszerűségével is – jövőbe látó módon – foglalkozni kell.

A védelemre javasolt fák jelentős része nem honos fafaj egyede. A nem honos fajok okozta kockázat jövőbeni csökkentése, megelőzése érdekében törekedni kell a tájhonos, esetenként várostűrő fajok telepítésére.

A tájidegen fajok egyedeinek, csoportjainak jogi védelme önmagában természetvédelmi okból, csupán a fa faja alapján nehézkes, azonban zöldfelületi, tájéстетikai okból mindenképpen megalapozott. Kifejezetten törekedni kell a tájhonos fafajok egyedeinek felkutatására, melyeken túl minden koros faegyed, nem védett területen, védelemre érdemes.

A fákról rendelkezésre álló adatokat, információkat a megalapozó dokumentációban összegeztük.

A védelemre javasolt fák kezelési terve

1. A fák állapotát a gyökérzetükkel és az általuk átszótt talajréteggel, földtani közeggel együtt kell óvni.

2. Adott földtömeg földfelszíni, horizontális lehatárolása alapvetően a lombkorona külső vonalával, a csurgó vonalával történik. A fa várható növekedése miatt, valamint a gyökérzetre távolabbról irányuló hatások csökkentése, kizárása érdekében azonban nagyobb, egyedileg meghatározandó terület lehatárolása szükséges.
3. A lehatárolt területen kerülni kell a talaj bolygatását, a talajfelszín leburkolását, közművek fektetését, árkok létrehozását, a terület kiterjedésének csökkentését, a feltöltést, különösen a szennyezett talajjal, építési törmelékekkel történő feltöltés kerülendő.
4. Alapvetően e területen kell biztosítani a csapadékvíz beszivárgásának lehetőségét. Elkerülhetetlen vagy meglévő burkolat esetén vizet áteresztő burkolatot (nagy fugahézagú burkolat, szórt kő vagy kötőanyaggal stabilizált szórt burkolat), vagy faveremrácsot kell alkalmazni. Törekedni kell a védőterületen túl is a beszivárgás biztosítására. Szükség esetén a burkolatot vissza kell bontani, vagy cserélni kell.
5. Ki kell zárni a gyalogosok általi taposást, anyagok, eszközök deponálását, parkolást, melyek a talaj tömörítését, szennyezését okozhatják. Közvetve a megfelelő állapot visszaállítása érdekében további, bolygatással járó beavatkozásokat (pl. anyag eltávolítása, talajszellőztetés) igényelhetnek.
6. A csurgó alatti területen szabad talajfelszín, mulcsanyaggal való borítás, gyeppótló növényzet kialakítása szükséges, ill. lehetséges. Fokozott igénybevétel esetén faveremráccsal kell biztosítani a tömörödés, a taposásmegelőzését és a víz beszivárgásának lehetőségét.
7. A gyökérzetet érintő tevékenységek során törekedni kell a gyökértömeg minél kisebb csökkentésére, a gyökérzet megelőző fizikai védelmére (legkisebb metszlappal történő levágás), a gyökérzet kiszáradás elleni védelmére.
8. Ideiglenes területi igénybevétel esetén a fa törzsétől akkora távolságot kell elhagyni, hogy a tervezett tevékenység során a fa törzse semmiképpen ne sérüljön. Szükség esetén, de építési tevékenység során mindenképpen, megfelelő védelemmel kell ellátni a fa törzsét (kalodázás).
9. A fa törzsének, kérgének károsítása bevésséssel, felfestéssel, szögeléssel vagy egyéb módon tilos. (Kivételt képez a túraútvonalakra utaló jelek szakszerű kéregkezelése és festése, valamint a kataszterbe vétel során jelölőtábla kihelyezése.)
10. Építési tevékenység tervezése során a fa faja alapján várható szabad méretnövekedését (gyökérzet, törzs, lombkorona) maradéktalanul lehetővé tevő távolság meghagyására kell törekedni.
11. A lombkorona ürszelvényekbe eső részét az ágak legkisebb mértékű károsításával, sebkezeléssel kell ellátni. A tervezett légvezetékeket lehetőség szerint eredendően a fa lombkoronájának érintetlenül hagyásával kell tervezni.
12. A fa koronájának alakítása csak a fa faja szerinti habitusa, esztétikai értéke és statikája figyelembevételével történhet.
13. A fák biztonsági okokból történő metszése, alakítása során az élőhelyi jelentőséget is figyelembe kell venni. Ld. odúk megléte esetén lehetőség szerinti megtartás javasolt, vagy szükségeszerű eltávolítás esetén fészkelési időn kívül történő csonkolás javasolt, valamint, ha a fa állapota azt lehetővé teszi, mesterséges odúval történő kiváltás.
14. Védett területen a biztonsági megfontolások mellett a természetvédelmi összefüggéseket határozottan érvényesíteni kell. Pl. látogatott területen néhány m magasságig a lábon száradt fát meg kell hagyni az odúlakó és holt faanyaghoz kötődő állatfajok életfeltételeinek biztosítása érdekében. Ugyanezen okból a kidőlt, kivágott fa egy részét földön fekvő holtfaaként kell visszahagyni. (Csobánka esetében jelenleg egyedi módon védett fa védett területen két helyen, a volt Cserkészpark területén és az Ybl-villa kertjében található.)
15. A közterületen álló fák szabadon látogathatók. A látogatás és a területhasználat során a fák körüli szabad vagy növényzettel borított talajfelszín taposását, a gyökérzet, a kéreg, az ágak és a lombkorona, a virágzat, a termések károsítását mellőzni kell.

16. A fák egyedi vagy csoportos védettsége és jelentősége bemutatásának, valamint a látogatás szabályainak módját ki kell dolgozni. Az egyenként, védettségről és a fáról szóló táblával történő megjelölés sűrű elhelyezkedés esetén, városképi vagy egyéb szempontból kerülendő.
17. A védett fákra és általában a zöldterületek sokrétű jelentőségére az önkormányzat honlapján fel kell hívni a figyelmet. A védett és védelemre javasolt fákról lista, leírás, térkép közzététele, tulajdoni lapba bejegyzése szükséges.
18. A fák állapotának felmérése 5 évente szükséges.
19. A fakatasztert minden évben javasolt legalább 20 db fával, köztük legalább 5 db, védelemre érdemes fával bővíteni szükséges.
20. A fák állapotának vizsgálata és fákkal kapcsolatos kutatások nem járhatnak a fák károsodásával.
21. A fák károsodásával járó módon (ld. gyökérzet, törzs, kéreg, ágak sérülése) a fák sem kataszteri számmal, sem információs táblával nem jelölhetők meg.
22. A magán- és intézményi területeken lévő fákhöz a földrészlet tulajdonosának és/vagy kezelőjének hozzájárulása szükséges.
23. A fákat és közvetlen környezetüket érintő kutatások, fejlesztések, valamint oktatási célok esetében Csobánka Község jegyzője, mint helyi természetvédelmi hatóság szakmai véleményének és engedélyének előzetes megkérése szükséges.